

2.Мирошникова Т.В. Математическое моделирование и методика прогнозирования затрат в условиях конъюнктурного спроса на металлопрокат: Автореф. дисс. ... канд. техн. наук. – Пенза: Пензенский гос. ун-т, 2010. – 21 с.

3.Селиванов В.В. Формирование механизма активизации повышения эффективности экономических систем: Автореф. дисс. ... канд экон. наук. – СПб.: Санкт-Петербург. гос. ун-т экономики и финансов, 2009. – 19 с.

4.Скуфьина Т., Баранов С. Социально-экономическое прогнозирование: проблемы науки и преподавания // Вопросы экономики. – 2005. – №3. – С.28-35.

Отримано 30.09.2010

УДК 332.01

І.А.ФЕДОРЕНКО, канд. екон. наук

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК СКЛАДОВА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Розглянуто виробничий потенціал як складова ресурсного потенціалу регіону. Висвітлено відображені в науковій літературі основи формування, розвитку та нарощування регіонального потенціалу виробництва на прикладі фармацевтичної галузі Харківського регіону. Узагальнено шляхи ефективного формування та використання виробничого потенціалу.

Рассмотрен производственный потенциал как составляющая ресурсного потенциала региона. Освещены отраженные в научной литературе основы формирования, развития и наращивания регионального потенциала производства на примере фармацевтической отрасли Харьковского региона. Обобщены пути эффективного формирования и использования производственного потенциала.

It was examined an industrial potential as a part at resource one in a certain region. Principles of forming, development and growth of local production potential in the field of pharmacy of Kharkov region are described in this unit. The ways of effective forming and production potential use are generalized.

Ключові слова: виробничий потенціал, основні виробничі фонди, чисельність працівників, технології, економіка регіону, конкурентоздатність продукції.

Дослідження щодо виробничого потенціалу розкривають наступні питання: розробка методичних підходів до кількісної оцінки впливу факторів на формування та нарощення виробничого потенціалу регіону, визначення рівня виробничого потенціалу регіону, розробки механізму реструктуризації виробничо-господарської діяльності регіону та механізму фінансового забезпечення формування та нарощення виробничого потенціалу регіону. Все це зумовило необхідність комплексного дослідження теоретико-методологічних засад процесів формування та нарощення виробничого потенціалу регіону в умовах переходу до ринкової економіки.

Основним проблемним питанням в статті є дослідження та вдосконалення використання виробничого потенціалу регіону.

Дослідженнями визначеного проблемного питання займалися багато вчених-економістів, а саме: З.В.Герасимчук, В.Л.Галушак, В.В.Папп, Л.О.Петкова, З.С.Варналій [1-4].

Метою нашої роботи є удосконалення використання виробничого потенціалу. Для досягнення цієї мети вирішуються наступні завдання: визначити виробничий потенціал, дослідити основні питання, що його розкривають, зміст і структуру виробничого потенціалу фармацевтичної галузі, удосконалити організаційно-економічні методи формування та нарощування виробничого потенціалу регіону.

Найвагомішою складовою ресурсного потенціалу регіону вважають виробничий потенціал. Науковці відмічають особливу роль виробничого потенціалу, вбачають, що стан та перспективи розвитку регіону, напрямки подальшого вдосконалення господарських комплексів залежать передусім від рівня його економічного розвитку, зокрема від рівня розвитку сфери виробництва матеріальних і нематеріальних благ [1, 4].

Під виробничим потенціалом розуміють здатність виробництва до випуску продукції певного типу, технічного рівня і якості. Виробничий потенціал в якості утворюючих його елементів містить: потенціал функціонуючих засобів праці (основних виробничих фондів), ресурсний потенціал, під яким у цьому випадку розуміється ступінь забезпеченості підприємства (або галузі) природними ресурсами й предметів праці, відтвореними як на даному підприємстві (або галузі), так і за їх межами, науково-технічний потенціал (сукупність наукових, технічних і технологічних знань, підготовлених для використання в практичній діяльності та економіці) [2].

Існує дещо інше тлумачення поняття виробничий потенціал регіону, по-перше, він визначається як реальний обсяг продукції, який можливо виробити за умови повного використання наявних ресурсів регіону; по-друге – наявні і потенційні можливості виробництва, наявність факторів виробництва, забезпеченість його певними видами ресурсів [3].

Виробничий потенціал регіону науковці розглядають як можливість забезпечення якісних та кількісних характеристик розвитку виробництва в регіоні шляхом найбільш раціонального використання всіх видів ресурсів для задоволення потреб споживачів та при найменшій шкоді навколишньому середовищу. Методи управління формування виробничого потенціалу регіону повинні бути направлені на інтелектуалізацію, інформатизацію та екологізацію виробництва регі-

ону, що дозволить випускати конкурентоздатну продукцію та її реалізацію на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Виробничий потенціал визначають за допомогою оцінки живої та уречевленої праці, що бере участь у процесі виробництва продукції певного типу, тобто чисельності робітників і вартості основних виробничих фондів. Такий підхід до виробничого потенціалу підприємства дозволяє визначити й прогнозувати виробничий потенціал галузі по типах продукції та сумарний виробничий потенціал галузі (у вартісному й трудовому вимірах). Виробничий потенціал є підсистемою фармацевтичного потенціалу регіону.

Проведення оцінки стану виробничого потенціалу регіону дозволяє здійснити оцінку існуючого стану розвитку економіки регіону. Ця оцінка дає можливість виявити недоліки та вузькі місця функціонування виробництва регіону, що дозволить визначити пріоритетні напрямки розвитку його економіки. Формування пріоритетних напрямків полягає у виявленні стратегічно важливих сфер розвитку економіки регіону [1, 2].

Структура виробничого потенціалу за визначенням авторів тотожна структурі економічного потенціалу, тобто розглядається як сукупність локальних потенціалів: природного, трудового, науково-технічного, інвестиційного та матеріально-технічного потенціалів [1]. Таким чином, для визначення оцінки виробничого потенціалу регіону застосовується підхід, що дає можливість врахувати всю сукупність факторів у їх взаємозв'язку та взаємодії (економічні, правові, соціальні, науково-технічні, природно-екологічні, економіко-географічного положення, фінансові, інфраструктурні фактори), адже неврахування хоча б одного з них може призвести до негативних результатів виробництва. Аналіз та оцінка рівня виробничого потенціалу регіону викликає інтерес з боку різних суб'єктів економіки: для інвесторів, що бажають вкласти інвестиції в його розвиток; для конкурентів, які випускають аналогічну продукцію за призначенням або її замітники; для фінансово-кредитних установ, які надають кредити підприємницьким структурам для формування та нарощення виробничого потенціалу; для державної системи контролю, а також для органів державного, в тому числі й регіонального управління.

Аналіз статистики виробничого потенціалу фармацевтичної галузі Харківського регіону [5] дозволив зробити наступні висновки :

- середньорічна кількість працівників у фармацевтичному виробництві знизилась з 3952 у 2004 р. до 3844 осіб у 2008 р. (табл.1);

- коефіцієнт використання робочого часу за цей же період знизився з 0,87 до 0,84 (табл.2);

- вартість введених в дію нових основних засобів збільшилась з 22510,1 до 33477 тис. грн. (табл.3);
- кількість освоєних виробництв інноваційних видів продукції зросла з 30 до 36 (табл.4);
- в сукупності все це призвело до незначного зростання фінансового результату від звичайної діяльності з 41230 тис. грн у 2004 р. до 48545 тис. грн. у 2008 р. (табл.5).

Таблиця 1 – Середньорічна кількість працівників

(осіб)

	2004	2005	2006	2007	2008
Фармацевтичне виробництво	3952	3786	3777	3838	3844

Таблиця 2 – Використання робочого часу працівників

	Коефіцієнт використання робочого часу				
	2004	2005	2006	2007	2008
Фармацевтичне виробництво	0,87	0,87	0,86	0,86	0,84

Таблиця 3 – Наявність та рух основних засобів підприємств з фармацевтичного виробництва

Рік	Наявність на кінець року (первісна/переоцінена вартість)	Вартість введених в дію нових основних засобів	Ліквідовано основних засобів	Наявність за відрахуванням зносу (залишкова вартість) на кінець року	Ступінь зносу
2004	203875,1	22510,1	936,2	101321,5	50,3
2005	199644,7	15186,7	1300,3	92336,2	53,7
2006	233606,3	38162,5	1807,8	113766,2	51,3
2007	256940,2	62028,5	34833,8	135959,3	47,1
2008	485917	33477	4319	242503	50,1

Таблиця 4 – Впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва інноваційних видів продукції на промислових підприємствах з фармацевтичного виробництва

(одиниць)

Рік	Впроваджено нових технологічних процесів		Освоєно виробництво інноваційних видів продукції
	всього	з них маловідходних, ресурсозберігаючих	
2004	4	-	30
2005	4	4	36
2006	11	8	27
2007	3	1	34
2008	9	4	36

Таблиця 5 – Фармацевтичне виробництво

(тис. грн.)

Рік	Показники			
	фінансовий результат від звичайної діяльності	чистий прибуток (збиток)	дебіторська заборгованість	кредиторська заборгованість
2004	41230,0	31070,0	70856,7	76555,2
2005	54050,0	38292,4	100677,2	105874,1
2006	58104,6	41518,4	132432,5	124995,8
2007	66889,8	50270,9	176105,2	159483,5
2008	48545,0	29062,0	159321,0	181851,0

У висновках до викладеного вище слід зазначити:

- фармацевтична галузь Харківської області має багаторічні традиції і суттєво впливає на формування вітчизняного фармацевтичного ринку;

- місце фармації у промисловому комплексі Харківщини значною мірою обумовлене соціальною спрямованістю і повсякденною значимістю її продукції;

- серед видів промислової діяльності фармацевтичне виробництво найменше належить від економічних катаклізмів, оскільки попит на його продукцію визначається цілою низкою соціально-економічних факторів, таких як рівень боротьби та профілактики різних видів захворювань, розвиток і впровадження сучасних методів лікування, прагнення населення до підтримки власного здоров'я, рівня та якості життя, збільшення його тривалості тощо;

- основною проблемою розвитку фармації слід визнати жорстку конкуренцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, що змушує вітчизняних виробників йти шляхом диверсифікації виробництва, модернізації основних засобів, освоєння нових видів фармпрепаратів, відмови від дублювання імпоротної номенклатури;

- досягти значних економічних успіхів можливо тільки завдяки виваженій стратегії розвитку, пріоритетами якої є сертифікація готових форм, організація виробництва лікарських засобів згідно зі стандартами GMP, вдосконалення та активізація маркетингової діяльності, задоволення потреб споживачів;

- успішному розвитку галузі сприятиме стабільна державна політика, підтримка вітчизняних виробників через систему дотацій, державних замовлень, залучення інвестицій, обмеження надходжень імпортих аналогів, постійного моніторингу ринку фармпрепаратів.

Дослідження змісту та структури виробничого потенціалу регіону дають можливість виявити умови та можливості його формування та нарощення. Таким чином, визначено процес нарощення виробничого

потенціалу:

- виявлення резервів та пріоритетних напрямків підвищення рівня використання існуючих виробничих потужностей регіону;
- виявлення існуючих і необхідних ресурсів та формування механізму забезпечення ефективного їх використання з метою підвищення конкурентоспроможності регіону.

Також запропоновано організаційно-економічні методи формування та нарощення виробничого потенціалу регіону:

- організаційні: роздержавлення та приватизація державної власності; реструктуризація виробничо-господарської діяльності регіону; створення спеціальних економічних зон; вдосконалення регіональної організаційної структури управління виробничим потенціалом; стимулювання інвестиційної діяльності щодо формування та нарощення виробничого потенціалу;

- економічні: зниження податку на прибуток підприємств; пільгове кредитування пріоритетних галузей економіки; фінансово-бюджетне регулювання розвитку галузей економіки; розвиток виробничо-господарської діяльності щодо нарощення виробничого потенціалу [1].

Економіка регіону потребує якісно нових підходів до формування і нарощення виробничого потенціалу, що в свою чергу вимагає проведення структурних перетворень його економіки, тобто реструктуризації виробничо-господарської діяльності; визначено наступні напрямки реструктуризації виробничо-господарської діяльності:

- забезпечення більш високих темпів виробництва галузей економіки;
- удосконалення галузевої, внутрішньогалузевої та територіальної структури, забезпечення збалансованості та пропорційності розвитку галузей економіки;
- модернізація і перехід на нові прогресивні технології всіх базових галузей промисловості;
- прискорений розвиток галузей, від яких найбільшою мірою залежить науково-технічний прогрес;
- розвиток наукомістких галузей і виробництв; активізацію інноваційно-інвестиційної, науково-дослідної та екологічної діяльності регіону;
- становлення нових організаційно-правових форм господарювання;
- вдосконалення методів управління виробничо-господарською діяльністю регіону.

Відзначено, що процес формування виробничого потенціалу повинен бути пов'язаний з економічним використанням природних ресур-

сів за рахунок більш глибокої переробки вихідної сировини, широкого впровадження природно- і ресурсозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій, що в свою чергу сприятиме зменшенню антропогенного навантаження на природне середовище.

1. Герасимчук З.В., Галушак В.Л. Політика розвитку проблемних регіонів: методологічні засади формування та реалізації: Монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 248 с.

2. Папп В.В. Структурування економіки в регіональних суспільних системах: теорія, методологія, практика. – Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2007. – 71 с.

3. Петкова Л.О. Економічне зростання в Україні: регіональний вимір. – Черкаси: ЧДТУ, 2004. – 271 с.

4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

5. Довідка Головного управління статистики у Харківській області від 11.03.2010р. №42-52/53.

Отримано 30.09.2010

УДК 338.48.477

О.Ю. ДАВИДОВА, канд. техн. наук

Харківська національна академія міського господарства

Н.В. ПОЛІСТЯНА, канд. техн. наук

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО ЕКОТУРИЗМУ

Розглянуто основні концепції сучасного екологічного туризму в світі. Розкрито екотуристичний потенціал України. Запропоновано заходи для перспективного розвитку екотуризму в Україні.

Рассмотрены основные концепции современного экологического туризма в мире. Раскрыт экотуристический потенциал Украины. Предложены мероприятия для перспективного развития экотуризма в Украине.

Main concepts of modern ecologic tourism in the world are considered in the article. Ecotourist potential of Ukraine is revealed. A number of measures for the perspective development of ecotourism in Ukraine are suggested.

Ключові слова: екологічний туризм, туристи, національний парк, заповідник, резерват, природа, маршрути.

Екологічний туризм – одна з галузей світової туристичної індустрії, яка бурхливо розвивається.

Згідно з прогнозами ВТО екологічний туризм входить до п'яти основних стратегічних напрямків розвитку туризму на період до 2020 р.

Основними функціями екологічного туризму є [1]:

- отримання туристами загальнокультурних та наукових екологічних знань;